ՔՍԱՆԵՒՎԵՑԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—1959—ՇԱԲԱԹ—2—ԱՊՐԻԼ—Ն· Տ·—14—ԱՊՐԻԼ—1877

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ· Պոլսոյ համար 8 Մէճ·
» » Գաւառաց » 10 Մէճ·
Վեցամսեայ » Կ· Պոլսոյ » 4 Մէճ·
» » Գաւառաց » 5 Մէճ·
Ամսական մէկ 20 նոյ թղթադրամ։ Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գրուած լրագրաց ծանրութիւնը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալաթիա Պանքալար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ծանրոց ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 2 ԱՊՐԻԼ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հաշտութեան պահպանութիւնը տկար կապով մը կապուած է։ Եւրոպայէն եկած հեռագրալուրք Պօրսաներուն մէջ տագնապ կը ծանուցանեն, քաղաքական խնդիրները կը շփոթին և անոնց լուծումը միտքերը վերջին աստիճան կը յուզէ։ Դաշնագրին ստորագրութեան վրայ Եւրոպական լրագրաց կարծիքը տարբեր են։ Թայմզ լրագիրը կը շնորհաւորէ Անգղիական կառավարութիւնը դեսպանական այսպիսի մեծ յաջողութեան մը վրայ, վասն զի դաշնագիրը զԱնգղիա ազատ կը թողու. միւս կողմանէ կը կարծէ թէ Ռուսիա ալ, որ եթէ պատերազմի բաղձանք ունենար՝ քանի մ'ամսէ 'ի վեր շատ առիթներ ունէր պատերազմ գրգռելու, խոհեմութեամբ վարուեցաւ։ Ռուսիա կրնար Գարատաղցիներն արգիլել Բ· Դրան կողմէ առաջարկուած որ և է պայման ընդունելէ. կրնար Թուրքիոյ նկատմամբ սպառնական դիրք բռնել, կամ յայտարարել թէ Բ· Դուռը քրիստոնէից ամենապարզ իրաւունքն իրեն խաղալիկ ըրած է։ Դաշնագրին արժէքն՝ ըստ Թայմզի՝ Ռուսիոյ ընթացքէն կախում ունի, քանզի դաշնագիրը խաղաղութեան միջոց մը կրնայ ըլլալ՝ եթէ Ռուսիա իւր արժանապատուութիւնը պահելով ասպարէզէն քաշուի, այսինքն զինուորական պատրաստութիւնները դադրեցնէ։ Ըթանտարտ լրագիրը կըսէ թէ դաշնագիր մը՝ որ պիտի կրնայ առ ոչինչ համարուիլ ըստ Լորտ Տէրպիի յայտարարութեան, և պատերազմական պատրաստութեանց մասնակի դադարում մը՝ մեծ կարևորութիւն չեն կրնար ունենալ. ուստի խնդիրը Ռուսիոյ անկեղծութենէն կախումն ունի։ Բայց Ռուսիոյ պաշտօնական և կէս պաշտօնական թերթերը կը յայտարարեն թէ դաշնագիրը թատերախաղին վերջնական դրուագին՝ այսինքն պատերազմի մը սկզբնաւորութիւնն է, թէ պատերազմն անհրաժեշտ է և թէ Կ· Պոլսոյ Օսմանեան խորհրդարանին մէջ եղած վիճաբանութիւնները ներկայ խնդրոյ խաղաղութեամբ լուծման քիչ յոյս կը թողուն։ Տէյլի Նիւզ ալ կըսէ թէ դաշնագիրն առիթ պիտի տայ Ռուսիոյ բարոյապէս ինքզինքն արդարացնելու՝ իւր զինուորական պատրաստութիւնները չդադրեցնելուն համար։ "Դաշնագիրը, կը յարէ յիշեալ թերթը, փոխանակ զինուորական պատրաստութեանց դադարման բնական յառաջաբանն ըլլալու, լաւագոյն պատճառ մը պիտի ըլլայ զինեալ հսկողութեան մը, որ եթէ Թուրքիոյ և Գարատաղի միջեւ չվերջանայ՝ զինեալ գործադրութեան մը պիտի յանգի, որոյ փոխանորդագիրը կրնայ համարուիլ դաշնագիրը, թէ և այս մասին ժխտումներ ալ եղան։ Դաշնագիրը Ռուսիոյ պատեհութիւն մը պիտի տայ յարձակումը վանելու, մինչև որ պատրաստուի. այժմ եղանակին պատճառաւ Ռուսիա խաղաղութեան պարտաւորուած է. բայց երբ եղանակը փոխուի, խիստ հաւանական է որ Ռուսիոյ խաղաղական միտումն ալ ցրի։" Այսպիսի խօսքեր շատ անգամ լսուեցան. Պուլղարիոյ դէպքերուն, Սերվիացւոց պարտութեան և դեսպանախորհրդին անյաջողութեան առիթներուն վրայ կըսուէր թէ Ռուսիա զինեալ միջամտութիւն մը կամ որ նոյն է պատերազմ պիտի ընէ, սակայն մինչև ցարդ այս գուշակութիւններն ստոյգ չելան. Բեդրսպուրկի արքունիքը շարունակեց բանակցիլ և այսպէս ամիսներ և ձմեռն անցուց, դաշնագիր ստորագրել տուաւ, բայց Բ· Դուռը զայն ալ մերժեց. կը մնայ տեսնել թէ դաշնագիրը Ռուս թերթերէն ոմանց ըսածին նման թատերախաղին վերջնական դրուագին սկզբնաւորութիւնը պիտի ըլլա՞յ, թէ Բեդրսպուրկի արքունիքը նոր դրուագ մ'ալ պիտի բանայ, և խնդիրն անսահման կերպիւ երկարաձգէ իւր սովորական ձեռնածութեամբ, որոյ մէջ ճարտար է, որպէս զի վերջապէս Բ· Դուռը պարտաւորէ պատերազմ հրատարակելու, ինչպէս որ Ռուսիա ըրած է միշտ։ Վերջապէս դաշնագիրն ունայն թուղթ մ'եղաւ, քանի որ իւր նպատակն եղած զինուորական պատրաստութեանց դադարման միջոց մը չը կրցաւ ըլլալ։

Բեդրսպուրկէն առնուած հեռագրալուր մը կը ծանուցանէ թէ դաշնագրին և Ռուսիոյ յայտարարութեան Բ· Դրան կողմէ տրուած պատասխանը Բեդրսպուրկի պաշտօնական ակումբներուն մէջ մեծ զայրոյթ պատճառեր է։ Բ· Դրան պատասխանն, ինչպէս արդէն յայտնի է, քաղաքավարական կերպիւ մերժում մ'է, զոր արդէն համառօտիւ ծանուցինք։ Օսմանեան կառավարութիւնը շրջաբերական ծանուցագրով լուր կուտայ Եւրոպիոյ տէրութեանց թէ քանի որ Ռուսական բանակ մը գումարուած է Բրութի վրայ, և Ռուսիա կը յայտարարէ թէ իւր զինուորական պատրաստութեանց դադարումը Բ· Դրան Գարատաղի հետ հաշտութեանը կենթարկէ, ինք ալ պարտաւորեալ է իւր զօրքն ոտքի վրայ պահելու։ Ըստ Ֆար Տիւ Պօսֆորի՝ Վիեննայի արքունիքն ալ որոշեր է, որ եթէ Բ· Դրան և Գարատաղի մէջ թշնամութիւնները վերստին սկսին, զինուորական կերպիւ Պօսնիան գրաւէ, որպէս զի եթէ Դանուբի կողմը պատերազմ ծագի, Սլաւաց շարժումները զսպէ։ Այս լուրին ստուգութիւնը չենք կրնար երաշխաւորել, թէ և ստոյգ է որ բաւական ժամանակէ 'ի վեր Աւստրիա Պօսնիոյ սահմանները զօրք կը գումարէ։

Օսմանեան խորհրդարանին վիճաբանութիւններն Եւրոպիոյ մէջ մեծ տպաւորութիւն ըրին՝ թէ՛ ներկայ քաղաքական խնդրոյ կարևորութեան և թէ՛ միւս խնդրոյ ուղղակի կամ անուղղակի անոնց հետ յարակցութեան պատճառաւ։ Կը կարծուէր թէ Օսմանեան երեսփոխանաց ժողովը լուռերու և մունջերու գումարում մը պիտի ըլլար, ուր ամենայն ինչ անխօսուկ պիտի վերջանար. բայց շուտով տեսնուեցաւ որ այնպէս չէ. Օսմանեան խորհրդարանն իրապէս կը վիճաբանէ։ Եւրոպական լրագիրք՝ մանաւանդ իսլամ երեսփոխանաց վրայ գովեստիւ կը խօսին։ "Ուշիմութիւնն և ուղիղ դատողութիւնը, կըսէ մին, քրիստոնեայ երեսփոխանաց բացառիկ բաժինը չէ. իսլամ երեսփոխանաց մէջ ալ անոնց հաւասար և մինչև իսկ գերազանց անձինք կան, որք ուրիշ հանգամանք մ'ալ ունին յորմէ զուրկ են քրիստոնեայ երեսփոխանք, այն է խորհելու և իրենց խորհածը խօսելու քաջութիւնը։" Բայց քրիստոնեայ երեսփոխաններէն ոմանք ալ բաւական քաջութեան ցոյցեր տուին, թէ և ոչ ուղղակի։ Վիլայէթներու օրինաց ծրագրին մէջ խորհրդոց անդամներուն կէսն իսլամ և կէսը ոչ—իսլամ ըլլալու տրամադրութիւնը դրուած էր։ Կ· Պոլսոյ երեսփոխաններէն Պ· Վասիլաքի Սարաքիօթթի (Յոյն) այս տրամադրութեան դէմ ելնելով՝ հակասահմանադրական համարելով, քանզի, ըսաւ, Սահմանադրութիւնն Օսմանցւոց հաւասարութիւնն ընդունած է, և պէտք չէ խորհրդոց անդամներուն մէջ խտրութիւն դնել։ Բայց ի՞նչ պիտի ըլլար այս առաջարկութեան հետևանքը։ Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառաց ոմանց մէջ, այն է՝ օրինակի համար՝ Թեսաղիոյ, Եպիրոսի, Կրետէի մէջ, Յոյնք մեծամասնութիւն կը կազմեն. ուստի երբ խորհրդոց անդամները կիսով չափ իսլամ և ոչ—իսլամ չլինին, կրնայ ըլլալ որ այն տեղերը բոլորն ալ Յոյն լինին. բայց միւս կողմէն Անատոլուի մէջ գրեթէ ամեն տեղ քրիստոնեայք փոքրագոյն մաս են, և կրնայ ըլլալ որ այն ատեն այս վերջին տեղերու խորհրդոց մէջ ալ բնաւ քրիստոնեայ չմնայ։

Աթէնքի Մէսաժէ լրագիրն՝ իսլամաց և Հայոց երեւակայեալ դաշնակցութեան վրայ խօսելով կը պնդէ թէ ասիկա իսլամաց վտանգաւոր կրնայ ըլլալ, քանզի այն ատեն կարելի է եղեր որ Հելլենք և Սլաւք միանան, և դաշնակցեալ Հայերէն ու իսլամներէն աւելի զօրաւոր ըլլան։ Հելլենական թերթին այս սպառնալիքը բոլորովին տղայական է. Սլավ ըսելով եթէ Պուլղարներն հասկնալ պէտք է, անոնք Յունաց հետ այսպիսի միութեան մը դէմ են, ինչպէս տասն տարիէ 'ի վեր փորձով տեսնուեցաւ։ Բայց "Մէսաժէ" քիչ մը վարն իւր միտքը բոլորովին երևան կը հանէ ըսելով որ եթէ Եւրոպական օրինաց համեմատ խմբագրուած ընտրութեան օրէնք մը հաստատուի, այսինքն եթէ իսլամ և ոչ-իսլամ անդամաց չափ չը դրուի, այն ատեն իսլամ տարրն Եւրոպական Թուրքիոյ "Յունական" գաւառաց մէջ ընտրութիւններէ բոլորովին դուրս կը ձգուի. Կրետէ, Կիպրոսի, Արշիպեղագոսի կղզեաց, Եպիրոսի, Թեսաղիոյ, Մակեդոնիոյ, և կարելի է Թրակիոյ և Փոքր—Ասիոյ շատ մը նահանգաց մէջ բնաւ Թուրք մը չկրնար ընտրուիլ։ Հելլենական թերթն անկէ կանցնի լեզուի խնդրոյն. կը պահանջէ որ Յունական լեզուն ալ Օսմանեան լեզուին հետ հաւասար ընդունուի, և ասոր համար Յունաց գրականութիւնն օգնութեան կը կոչէ իրեն։ "Մարդկային բնաւորութեան տուած չափէն աւելի խոնարհութիւն ցուցնել կըլլայ, կըսէ, մեր (Յունաց) լեզուն և մեր հանճարին արտադրութիւններն Արևելքի ուրիշ ժողովրդոց արտադրութեանց հետ բաղդատել։" Կը յարէ նաև թէ կարելի չէ Յոյները Պուլղարաց և ուրիշ ազգաց հետ բաղդատել, զորս "անփառունակ խուժան" (բէօբլատ սան կլօտ) կանուանէ, Յունական գոռոզութիւնն արդարացնելով։ Զենք ուզեր ամբաստանել Պ· Սարաքիօթթի երեսփոխանըն իբրև այս Հելլենական զառանցանաց պաշտպան և արտայայտիչ, բայց մեր Հելլէն բարեկամաց անկեղծութեամբ խորհուրդ կուտանք որ այսպիսի գոռոզ պահանջումներով ո՛չ միայն իսլամներն՝ այլ և Քրիստոնեայ հասարակութիւններն իրենց դէմ չը գրգռեն։ Տարակոյս չունինք որ այս պահանջումները մեր հայրենակից ողջամիտ Յունաց կողմէն ալ կը մերժուին, որովհետև ասոնք եղան անցելոյն մէջ Յոյն ազգին բոլոր դժբաղդութեանց պատճառ. իսկ Յունաց գրականութեան գալով, ասիկա աւելի ուրիշ ազգաց օգուտ տուաւ քան թէ իրենց. Հելլենք իրենց գրական սին փառքով չփայլեալ մանուկներ դարձան, ուստի ամենէն աւելի իրենց համեստութիւն պէտք է։ Կը հասկնայինք իրենց պահանջումն եթէ ըսէին թէ պէտք է Յունական լեզուն բարձրագոյն վարժարանաց մէջ ընդունիլ. բայց խնդիրն ուսմանց վրայ չէ, այլ քաղաքականութեան, վարչութեան, կառավարութեան, և Յոյներն աղէկ կընեն որ իրենց հայրենակից ազգերն "անփառունակ խուժան" չկոչելով, ներքին ներդաշնակութիւնը խանգարելու պատճառ չլինին. քանզի եթէ

խնդիրն ազգային փառք փնտռելու վրայ ըլլայ, շատ բաներ կրնան ըլլալ փոխադարձաբար նպաստաւոր կամ անպատ. ուրիշ ազգեր ալ կրնան այնպիսի փառքեր ցուցնել, որոց քով Պղատոնի փիլիսոփայութիւնն և Դեմոսթենէսի ճարտարխօսութիւնը գլխովին կը նսեմանան։

Ինչպէս աւելի առաջ ալ ծանուցած ենք, մայրաքաղաքիս յոյն լրագրերէն ոմանք ալ հելլենականութեան անտեղի պահանջումները պաշտպանող յօդուածներ կը հրատարակեն՝ իբր 'ի պատասխանի Մասիսի. բայց այդ յօդուածները մեզ անծանօթ լեզուով մը գրուած են. հետևաբար կարևորութիւն չեն կրնար ունենալ մեզ համար։ Մենք մեր կարծիքն ու խորհրդածութիւններն Հայ հասարակութեան ներկայացնելէ զատ՝ ընդհանուր հասարակութեան ատեանն ալ հանած ենք Գաղղիերէն թարգմանութեամբ։ Յոյն լրագիրք ալ՝ եթէ կուզեն՝ կրնան իրենց յօդուածները Գաղղիերէն լեզուաւ ալ հրատարակել, որպէս զի բովանդակ աշխարհ հասկնայ հելլենականութեան պահանջմանց չափն ու տարիճանն, և այն ժամանակ մեր խորհրդածութեանց արդարութիւնը հաստատելու իրենք ալ մեծապէս նպաստած կըլլան։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բուխրէշ 12 ապրիլ.

Միրտիթներն յաղթուեցան Մէլթի մօտ և Քամթանիէլի քշուեցան։

Վիեննա 13 ապրիլ.

Արևելքի մէջ իրաց վիճակն ընդհանրապէս սպառնալից կը նկատուի։

Լոնտրա 13 ապրիլ.

Միջերկրականի ջուրերուն մէջ գտնուող Ամերիկեան նաւախմբին հրաման եղաւ որ Կ. Պոլիս երթայ Ամերիկայի շահուց պաշտպանութեան համար։

Բեդրսպուրկ 13 ապրիլ.

Ռուսիոյ բոլոր զօրքերը շարժական վիճակի մէջ դնելու հրաման եղաւ։

Փարիզ 14 ապրիլ.

Պուրսային վրայ մեծ սարսափ տիրեց Լորտ Տէրպիի այն յայտարարութեան վրայ թէ դաշնագրին նկատմամբ Թուրքիոյ տուած պատասխանն երկիւղալի է։

Լոնտրա 13 ապրիլ

Օսմ. քօնս.		10 5/8
փոխ.	1865	12 3/8
»	1869	11 3/4
»	1871	28 7/8
»	1872	18 3/8
»	1873	10 7/8
»	Եգիպտ.	48 7/8
Անգլ. քօնս.		95 7/8

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գարատաղի հետ զինադադարին պայմանաժամն հինգշաբթի իրիկուն վերջացած ըլլալով՝ Բ. Դուռն հրաման ղրկեց Հէրսէքի և Շքօտրայի Օսմանեան զօրաց հրամանատարներուն որ պաշտպանողական դիրք բռնեն, և թէ Նիքշիչի պահապան զօրաց պարէնն սպառած ըլլալով, նպար տանին հոն։ Տարակոյս չկայ որ եթէ Գարատաղցիք յիշեալ բերդը պարէն տանելու արգելք ըլլալ ուզեն, պատերազմը նորէն պիտի սկսի։

Դանուբի կողմերէն մայրաքաղաքս եկած մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Բրուլթի մօտ բանակեալ Ռուսական զօրքերը շարժիլ սկսեր են, և թէ կամուրջներ ձգել սկսեր են գետին վրայ։ Սակայն այս լուրն ստուգութեան կարօտ է։

Հինգշաբթի օրը չորս Օսմանեան զրահաւորք Դանուբի կողմը գնացին։

Նոյն օրը երկու Օսմանեան մեծ շոգենաւ Քրուբի թնդանօթներ տարին Տրապիզոն, ուսկից ալ Էրզրում պիտի փոխադրին։

Ուրիշ շոգենաւ մ'ալ նոյնպէս Քրուբի թնդանօթներ և Միթրայեօզներ տարաւ Քէօսթէնճէ։

Պուխարայի Էմիրին դահաժառանգ որդին՝ որ քանի մ'օրէ 'ի վեր մայրաքաղաքս եկած է, հինգշաբթի օրն Անգղիոյ գործակատարին հետ Մեծ-Եպարքոսին տունը գնաց և երկու ժամու չափ տեսակցեցան։

Աւելի քանի մը շաբաթ առաջ ծանուցեր էինք թէ Թոփհանէի մզկիթին կոյանոցներուն մէջէն գլխատեալ մարդու մը դիակը գտնուեր էր։

Այս ոճրագործութեան ընողներն, որք երեք մարդ են եղեր, այս շաբաթ բռնուելով բանտարկեցան։

Հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքիս Էտիրնէ դրան մօտ հրդեհ պատահելով եօթն տուն այրեցաւ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

1 ապրիլ. սարրաֆ կիկիւն		11,1/2
2 ապրիլ. չարրաֆ առաւօտ բացուեցաւ		11,17
ժամ 5ին		11,18
Ռումելիի երկաթուղեաց	ֆր.	30 1/2
Թղթադրամ	լիր.	161

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Կ. Պոլիս 1 Ապրիլ

Սոսիէթէ ժէնէրալի բաժ.		Անգլ. լիր.	3, 5
» փոխանակութեան		»	2,
Կ. Պոլսոյ Պանքային		»	3, 8
Քրէտի ժէնէրալ		»	2.15
Քրէտի Օսմ.-Թուրք		»	—
փոխ.	1863	Ֆր.	61
»	1865	»	62
»	1869	»	56
»	1872	»	48 3/4
»	1873	»	53
Թրամուայ		Օսմ. լիր.	1 40

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

1 Ապրիլ

Անգլ. լիրա	ղրշ.	109 30
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 30
Իմբէրիալ Ռուսս	»	[illegible]9 45
Գըրլըմըց	»	31 25
Հինգ ֆրանք	»	—
Չինգնոց	»	113 20
Պղինձ	»	170

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ուրբաթ օրը Յունաց Ս. Պատրիարքին փոխանորդն ըստ սովորութեան հանդիսիւ Գումգաբուի Հայոց Պատրիարքարանն եկաւ 'ի փոխադարձ շնորհաւորութիւն Զատկի տօնին։

Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն բակը (բանկային եաւէն) առանց վարչութեան գիտութեան ու հաւանութեանն անցեալ շաբթու ձեռնարկուած և իշխանութեան ձեռօք արգիլուած շինութեան առթիւ Ղալաթիոյ Խնամակալին բերան եղող թերթերն՝ իրենց սովորութեան համեմատ գործը խեղաթիւրելով իբր կուսակցական կամ թշնամական ոգւոյ արդիւնք կը ներկայացնեն, և հասարակաց կարծիքը մոլորեցնելու կաշխատին։

Յիշեալ թերթերէն մին կըսէ թէ առաջակողմեան երեսփոխաններէն ոմանք, որք փափազեան Սահիան էֆէնտիի ջերմ հակառակորդներն են, և այսօր պաշտօնի վրայ կը գտնուին, ուզած են այսպէս նախատինք մ'ընել անոր։

Արդ՝ իրաց ստուգութիւնն այս է որ փափազեան Սահիան էֆէնտին՝ հակառակ ամեն օրինաց և կանոնաց և նոյն իսկ ազգային Սահմանադրութեան՝ ինքնագլուխ այդ շինութեան ձեռնարկած էր առանց կալուածոց հոգաբարձութեան գիտութեանն և Ազգ. Վարչութեան հաւանութեան. հետևաբար թողլով որ այդ գաղտագողի շինութեան նպատակին վրայ բնականաբար կասկածներ կը յարուցանէին, Տնտեսական Խորհուրդն՝ իւր վերին հսկողութեան պարտքը կատարելով՝ ազդարարութիւն ըրեր է Թաղ. Խորհրդին, և նա ալ պատասխանատուութեան ներքև չմնալու համար ինչ որ արժան էր ընել զայն ըրեր է՝ մեծ խոհեմութիւն բանեցընելով, որ այսպիսի խնդրոյ մ'առթիւ եկեղեցւոյ բակին մէջ կռուոյ ասպարէզ բանալու տեղի չտրուի, ինչպէս որ ոմանք կուզեն և կ'սպասեն եղեր ընել։

Գործին ստուգութիւնն այսպէս երևան հանելէ ետև՝ արդարութեան պարտք մը կը համարինք նաև ծանուցանել թէ Ղալաթիոյ Նորակազմ Թաղ. Խորհրդոյ պաշտօնավարութիւնը թաղին համար խիստ արդիւնաւոր ըլլալու վստահութիւն կուտայ։ Ասոր ապացոյց մը կրնայ համարուիլ այս տարուան իւղոյն հասոյթն որ 18000 օխայի հասած է, մինչդեռ նախընթաց տարիէն հազիւ 9000 այսքան օխայի ցուցակ մը կը տեսնուի և անկէց ալ 1500 ղրշի չափ գումար մը սնտուկաց մէջ հասոյթ արձանագրուած։

Արդ երբոր բաղդատութեան դրուի նախորդ Թաղ. Խորհրդոյ ամեն գիւրութեան մատուցմանց անձնուրաց ազգասէրներուն Նորակազմ խորհրդոյ դէմ յարուցած արգելքներն ու դժուարութիւններն, երբոր բաղդատուի այս տարուան դրամական ընդհանուր տագնապը ժողովրդեան նախորդ տարիներու վիճակին հետ, և երբոր նկատողութեան առնուի Նորակազմ Թաղ. Խորհրդոյն Ս. Զատկի տօնէն հազիւ երկու շաբաթ առաջ պաշտօնին գլուխն անցնելով գործելու խիստ կարճ միջոց մ'ունենալն, այն ատեն կրնայ հասկցուիլ այս հասութից մեծ տարբերութեան գաղտնիքն ու կարևորութիւնը։

Երէկ Հիւանդանոցի գրասենեակէն հանգանակութեան ցանկ մը պարունակող նամակ մ'եկաւ մեզ, որոյ մէջ ըսուած է թէ «Այս վերջին ցանկըն ալ ձեր . . . ղրկելով՝ հրատարակութիւնը կը խնդրեմք»։ Ասկէց կը հասկցուի որ հանգանակութեան ուրիշ ցանկեր ալ կան եղեր և ասկէ առաջ մեզ ղրկուեր են 'ի հրատարակութիւն։

Կը փութանք ծանուցանել Հիւանդանոցի պատուարժան հոգաբարձութեան թէ այդ տեսակ հանգանակութեան ցանկեր եկած չեն մեզ, և այս պատճառաւ վերջինն ալ հրատարակելու տեղի չմնար։

Ատաբազար 22 մարտ 77

. . . Խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ.

Այս անգամ առիթն ինձ կը ներկայանայ որ քանի չափ պատուարժան հարց ուսումնասիրութեան շնորհիւ, իմ անուանս և պատուոյ անօրէնութեանս ներքև բացած վարժարանիս վերաբերեալ երկու խօսք ընեմ պատուական լրագրոյդ մէջ։

Շիրինեան վարժարանը՝ ուր գիշերօթիկ աշակերտներ ալ կընդունուին խիստ չափաւոր գնով*, անցեալ տարւոյ սեպտեմբեր ամսոյն առաջին օրը բացուած է հանդիսաւոր կերպով, ինչպէս որ լրագրոյդ միջոցաւ ալ հրատարակուեցաւ ժամանակին։ Վարժարանիս մէջ կաւանդուին Հայերէն իր ամեն ճիւղերովը հանդերձ, Գաղղիերէն, Տաճկերէն, Ազգային և Սրբազան պատմութիւն, Թուաբանութիւն, Ալճէպրա, Տոմարակալութիւն, Աշխարհագրութիւն Քաղաքական և Ուսումնական, համառօտ Բնական պատմութիւն, նաև սկզբունք Բնագիտութեան և Տարրաբանութեան՝ եթէ շարունակող գտնուի։

Վարժարանիս ընդունած գրութիւններէն մին է իւրաքանչիւր ամսոյ գլուխ աշակերտաց ուսմնախօսութեան հանդէս տալ 'ի ներկայութեան հարց և ուրիշ Ազգայնոց։ Փորձով տեսած եմ որ այս գրութիւնը աշակերտաց գրգիռ մը կըլլայ գրութեան վարժուելու և աւելի առաջ նախօսելու, որ ոչինչ նուազ կարևոր է։

Զանազան պարագաներու պատճառաւ հազիւ կարող եղանք մինչև ցարդ մի քանի անգամ տալ սոյն հանդէսը։ Երէկ չէ առջի օրն, որ էր մարտ 20 և Ծաղկազարդ, չորրորդ հանդէսը տուինք վարժարանիս մէջ բաւական բազմութեան մ'առջև։ Այս հանդիսին հրաւիրած էինք, բայց 'ի Հայերէն, քաղաքիս կառավարութեան պաշտօնէայներէն մէկ քանին, որք են Մալ միւտիրի Սալի պէյն, Թահրիրաթ քեաթիպի Ահմէտ էֆէնտին, Սանտըգ էմինի Նիքօլաքի էֆէնտի, Իտարէի ժողովոյ անդամ և քաղաքիս երևելիներէն Սալիմ պէյ, Մ. Մնացական էֆէնտի Նապարլեան, Գրիգոր էֆէնտի Գաւալճեան, անտառաց վերատեսուչ Յակոբ էֆէնտի Զաքրեան և այլն և այլն։

Մալ միւտիրի էֆէնտին, որ լուսաւորեալ անձ մ'է, իրեն գրուած հրաւիրագիրը միայն կիմացնէ քաղաքիս գայմագամ Վսեմ. Հալիլ Քեամիլ պէյին, որուն հրաւիրագիր գրել համարձակած չէինք, արժանավայել պատրաստութիւն չունենալնուս համար։ Սակայն ի՛նչ ուրախութիւն, երբ տեսանք որ Վսեմ. Գայմագամ պէյն իր հետն առած տեղւոյս Հաքիմ և Միւֆթի էֆէնտիներն և այլ պաշտօնական անձինք, վարժարանիս հանդէսը պատուել բարեհաճեցան։ Նորին Վսեմութեան այս գալուստն, որ իւր լուսամիտ քաղաքականութեան և դպրոցասիրութեան մէկ անհերքելի հաւաստիքն է, թէ՛ վարժարանիս անօրէնութիւնը, և թէ՛ բոլոր հանդիսականներն ուրախութեամբ լցուց։ Ժամը 4 1/2ին հանդէսը բացուեցաւ Տնօրէնին պարագային յարմար և նոյնպէս գալստեանն համար շնորհակալութեան մի քանի խօսքերովը։ Ասոր յաջորդեցին մի քանի Հայերէն, Տաճկերէն և Գաղղիերէն ճառեր, Հայերէն և Տաճկերէն երգօք հանդերձ։ Յետ այնորիկ Հաքիմ էֆէնտին գրիչ ու թուղթ ուզելով, Վսեմ. Գայմագամ պէյին և իրենց մեծ գոհութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնող ու միանգամայն վարժապետները հայրերն ու աշակերտները քաջալերող պատասխան մը գրելով կարդաց, որոյ Հայադիր պատճէնը ներկայիս հետ Ձեզ կը ղրկեմ, հրատարակելու շնորհը խնդրելով։

Վսեմ. Գայմագամ պէյն իր հետն եղող պաշտօնական անձանց հետ պարտ ու պատշաճ մեծարանօք մեկնելէն վերջը, հանդէսը շարունակուեցաւ երգերով ու ճառերով, որոց մէջ խիստ նշանաւոր էին Մանուկ էֆէնտի Արապեանի առ աշակերտս, և Արժ. Տէր Սալահօրեանի առ ծնողս ուղղեալ ատենախօսութիւնքն, որք մեծ տպաւորութիւն ըրին հանդիսականաց վրայ։

Խմբագիր էֆէնտի, սոյն հանդէսին համառօտ նկարագիրն ընելուս նպատակն ուրիշ բան չէ, այլ միայն Վսեմ. Գայմագամ պէյին յիշեալ պաշտօնէից հետ վարժարանիս բրած պատիւն, որ Ազգին կը վերաբերի, յերևան հանել։

Մնամ յարգանօք
Գ. Հ. ՇԻՐԻՆԵԱՆ

Ահաւասիկ Հաքիմ էֆէնտիին բանախօսութեան պատճէնը, որ ստուգիւ լուսամիտ անձի մը կարծեաց արտայայտութիւն է. երջանիկ կըլլար Թուրքիա եթէ ամեն Հաքիմներն ալ այս ոգւով և զգացմամբք վառեալ ըլլային անկեղծաբար։

Շակիրտանը մէքթէպի էֆէնտիլէր.

Պու կիւն մէքթէպինիզին նուբթէ զիյնէթինին իճրասը իլէ իլմ ու մէարիֆ եօլունտա փէվգ էլատէ սայ ու ղայրէթինիզի իշիտտիկիմիզ այնիյէն մա էլ մէմնունիյէ մէքթէպինիզէ կէլտիք։ Հագըգամթէն թահսիլի մէարիֆ էմր միւհիմմինտէ տէրճէյի իգտամ վէ իգթիտարըմըզը թաւսիր վէ թահսին էյլէտիք։ Ծիւմլէյէ մալիւմ տիւրքի տիւննեատա իլմսիզ ատէմ սէմէրէսիզ չէճէր կիպի տիր. սիւթիւն թէպասընա սիլա խմթիմա հուրրիյէթ իհսան իտէն վէ Օսմանլը ինվանը ճէլիլի թահտընտա ճէմ իտէն փատիշահ մէարիֆփիւրվէր էֆէնտիմիզ հազրէթլէրի պիլ ումում թէպաասընըն թահսիլի մէարիֆէ սայ ու ղայրէթլէրինի արզու պույուրտուղլարը պու քէրրէ նէշր օլունան գանունը էսասիտէ տախի ալէյհան պույուրմալէրի ալիլը գավի տիր։ Միլլէթը սայիրէյի էրմէնիյանէ մախսուս մէքթէպինիզ պայը էսպապը միւճիպէ յի միւթէէսսիֆէտէն տօլայը պիր միւտտէթ տիր բաքալը գալմըշ, վէ շու պու լունտուղունուզ մէքթէպին էսնիյէսի կէրչի իֆատամթընըզ վէճհի իլէ մէքթէպ հիյէթինէ տէ ջիլ իւէ տէ, ինչալլահ իւլ րահման եազըն վագթը սիզ մէքթէպին դիւքքեանլարը իլէ մէքթէպին իսմինի քիւլթիւրլէմէք իթթիֆաքլէ իգտամ իտէրէք իֆթիխար տէրէճէսինէ էրիշիրսինիզ, վէ իսթիգպալտա տէվլէթ ու միլլէթէ հիզմէթ էտէճէկ մէրթէպէյէ կէլէճէկսինիզ։ Պինայէն ալէյհ, հիւքիւմէթը սէնիյէնին սիզլէրէ օլան թէվէճճիւհ վէ ալագասը տէ փէք զիյատէ տիր։ Պու կիւն քէօմիւրլիւքիւնիզտէ ագտամ վէ ղայրէթինիզի մէշահէտէ իլէ մէմնուն օլտուգ վէ պու խուսուստա քէֆալէթ էտէճէյինիզէ ումիտ էտէրիզ, իսթիգամէթ ու շուքրանինիզի մէքթէպինիզին տիրէքթէօրլէրինէ վէ հոճալարընըզա իզհար էտէրէք պէյանը թէշէքքիւր էյլէրիզ։

Հիման ձէնապը հագ փատիշահըմըզ վէ Օսմանլը միլլէթինէ սէլամէթլէր իհսան պույուրսուն, ամին։

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ Ի.

11 ՄԱՐՏ 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ—Տ. Խորէն Սրբազան Նար Պէյ (ատենապետ).

ԱՏԵՆԱՊԵՏ—Ստեփան Փաշա Ասլանեան.

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Տեղեկագիր Դատաստանական Խորհրդ-

* Գիշերօթիկներուն՝ որ դրսեցի կըլլան ըլլալ, բոլոր վճարելիքը ամսական 250 ղրշ է, հանդերձ և դասագիրք ծնողաց վրայ ըլլալով։

տան 'ի վերայ պատմագրական խնդրոյ ։

Բ. վերածննութեան Մանմանութեան. — Շարունակութեան յօդուածոյ Բուզական մատակարարութեան՝ յերկրորդ ընթերցման։

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ատեանը բացուեցաւ ժամն 7 ին 'ի ներկայութեան 41 երեսփոխանաց, որոց վերջին թիւը յանդեցաւ 57 ի ։

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք հօր բացակայութեան պատճառաւ նախ Տ. Մատթէոս սրբազան, և անոր մեկնելէն վերջը Տ. Խորէն Նարպէյ սրբազան որ քիչ ետքը եկաւ, հրաւիրուեցաւ նախագահել ժողովին առժամեայ ։

Այս միջոցին Փոխանորդ Միրեան Տէր Հայրը Սրբազան Պատրիարք Հօր կողմէ առ ինքն ուղղեալ մէկ նամակը յանձնեց Ատենապետ փաշային, որ անմիջապէս կարդաց զայն. որոյ պատճէնն է.

Տէր Փոխանորդ.

Մեծապատիւ Ալայէկեան Յովհաննէս էֆէնտի ազգային երեսփոխանն առ Ատուած փոխեր է յայսմ գիշերի, և յուղարկաւորութեան հանդէսը այսօր 'ի ժամ ութ պիտի կատարուի յՕրթագեղ ։ Հանգուցելոյն բարեմասնութիւններն և ազգային ու ընտանեկան առաքինութիւններն՝ իբրև նշանաւոր ազգայնոյ և իբրև պատուական և ազգասէր երեսփոխանի՝ նորա յիշատակը պատուել նըւիրական պարտք կը դնեն մեր ամենուս վրայ. ուստի 'ի բանալ ժողովոյն կամ նախ քան զժողովն Ընդհանուր Վաճառական ատենապետին և երեսփոխանաց զեկուցէք այս ցաւալի մահը. կը յուսամ որ չեն վարանիր շուք գնել նորա ամբողջութեան յուղարկաւորութեան հանդիսին ։ Ես անձամբ տկար լինելով՝ իմ կողմանէս բարեհաճեցէք խնդրել Գեր. Տէր Մատթէոս սրբազան եղբօրէն որ բարեհաճի անձամբ երթալ և նախագահել հանդիսին ։

Ձեզ ամենեցուն բարերար կեանք մաղթելով, մնամ ընդ միշտ աղօթանուէր առ Աստուած

1877 մարտ 11 — ՆԵՐՍԷՍ

Բերա — Իբր Պատր. Կ. Պոլսոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խմացաք այն աղաւի լուրն՝ որ մեր ընկերներէն բարեբարոյ և ազգասէր Ալայէկեան Յովհաննէս էֆէնտին առ Աստուած փոխելուն առթիւ կը հանի մեզ այս ժամուս ։ Սրբազան Պատրիարք հօր հրամանին համեմատ Տ. Մատթէոս սրբազան ընականաբար պարտի երթալ նախագահել յուղարկաւորութեան հանդիսին. անշուշտ մեր ընկերներէն ալ ներկայ գտնուիլ ուզողներ պիտի ըլլան. սակայն ես կառաջարկեմ որ մեր մէջէն պատգամաւորութիւն մ'ընտրենք որ Մատթէոս սրբազանին հետ երթայ պաշտօնապէս ներկայացնէ Ազգային ժողովս այն տխուր հանդիսին մէջ ։

ՆՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Արդէն Ալայէկեան էֆէնտին չատերնուս բարեկամն էր ոչ միայն իբր երեսփոխան, այլ և երեսփոխանական պաշտօնի մանելէն առաջ ալ չատեր զինք ճանչցած են. երբ նա այս միջոցին 'ի գերեզման պիտի իջնէ, ներելի չէ կարծեմ եթէ մեք հոս մեր գործերովն զբաղինք անտարբեր ։ Այս ժողովը չվարանեցաւ իր մէջէն որ և է մէկ ընկերին պակսած ատեն՝ անոր յուղարկաւորութեանը ներկայ գտնուելու. այսօր ալ ճիշդ ժողովին բացման ժամուն մեր ընկերներէն միոյն յուղարկաւորութիւնը կը պատահի. այս պարագան կը պարտաւորէ մեր գործերն՝ որչափ ալ սրտալի ըլլան՝ թողուլ այսօր 'ի պատիւ մեր այն ընկերին՝ որ 'ի գերեզման կիջնէ ։ Ուստի կառաջարկեմ որ ժողովն իւր այսօրուան նիստն անմիջապէս փակելով առաջիկայ ուրբաթին ձգէ, որպէս զի երեսփոխաններէն ով որ կը փափաքի՝ կարող լինի յուղարկաւորութեան հանդիսին ներկայ գտնուիլ ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Անշուշտ մեր հանգուցեալ ընկերին յուղարկաւորութեան գնացողներ պիտի ըլլան երեսփոխաններէն. սակայն առանք թէ և բազմաթիւ ըլլան, դարձեալ չեն ներկայացուներ զԱզգային ժողովս, ուստի պատգամաւորութիւն մ'ընտրել առաջարկեցի որ երթայ 'ի գլխոյ ժողովոյն շուք դնէ հանդիսին, ինչպէս որ Սրբազան Նախագահն ալ մեզ կը պատուիրէ ։ Այսու հանդերձ դարձեալ ամեն ոք ազատ է և կրնայ երթալ յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելու ։

ՆՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Ատենապետ փաշային առաջարկութիւնը պատգամաւորութեան մասին միայն խմբուած էի. հիմա քանի որ իւր տուած վերջին բացատրութեամբ խնդիրը պարզուեցաւ, ես կանուեմ իմ առաջարկութիւնս ։

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ալայէկեան էֆէնտիի մահուան համար ամենքս ալ կը ցաւինք, որովհետև մեր ամենէն պատուական և բարի ընկերներէն մէկն էր. բայց նորա յուղարկաւորութեան ներկայանալու պատճառաւ այսօրուան նիստերնիս չենք կրնար փակել ։ Նուսուֆեան էֆէնտին էր տուի առաջարկողը, բայց նա ետ առաւ իւր առաջարկութիւնը ։ Կը մնայ ինծ այս առթիւ կէս մը միայն յիշեցնել գիւանին. մեք հանգուցեալ երեսփոխան մ'ալ ունինք, այն է Այվատեան Մատթէոս էֆէնտին, որ մեր գործունեայ ընկերներէն մէկն էր, և որոյ մահը ցայսօր անյիշատակ թողուած է այս ժողովէն ։ Կառաջարկեմ որ անոր յիշատակին համար ալ քանի մը խօսք ըսուի, որպէս զի պատմութեան առջև միայն աշխատութիւն և միայն բացատութիւն ըրած չհամարուինք ։

ԴԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Եթէ ես մեռնիմ, չեմ ուզեր որ իմ յուղարկաւորութեանս պատճառաւ ժողովին նիստը փակուի. թող տուք մեռելոց թաղել զմեռեալս. մեք պէտք է այսօրուան նիստերնիս շարունակենք. Ալայէկեան էֆէնտիի յուղարկաւորութիւնը վաղուան ալ կրնայ մնալ՝ թէ որ կուզենք պատուել անոր յիշատակը՝ ներկայ գտնուելով ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դիւանն Ալայէկեան էֆէնտիի մահուան առթիւ իւր պարտքը կատարել ջանաց, և պատրաստ է միշտ իւր ընկերաց յիշատակը յարգել ։ Իսկ Այվատեան էֆէնտիի յիշատակին գալով, սոյդ է որ նա ալ երեսփոխանաց շարքին մէջ նշանակուած էր, բայց ես երկու տարի է որ չտեսայ զինքը ժողովիս մէջ, վասն զի իր երեսփոխանութիւնն հրաժարագրոյ մը առթիւ առ կախեալ մնացած էր. այսու ամենայնիւ թէ որ ժողովն ուզէ, անոր ալ յիշատակութիւնը կրնայ ըլլալ յատենի աստ պաշտօնապէս ։ Հիմա օրուան խնդրոյն գալով՝ Ալայէկեան էֆէնտիի յուղարկաւորութեան հանդիսին շուք դնելու համար, ինչպէս որ Սրբազան Պատրիարքն մեզ կը ներշնչէ, կարծիք մը կայ խմբովին երթալ գտնուիլ, և այս պատճառաւ այսօրուան նիստերնիս փակել. կարծիք մ'ալ կայ՝ առանց ժողովն ընդմիջելու թողուլ որ ամեն ուզող երթան հանդիսին ներկայ գտնուելու, և պատգամաւորութիւն մ'ալ որոշել որ Մատթէոս Սրբազանին հետ երթայ պաշտօնապէս ժողովս ներկայացնէ ։ Այս երկուքէն ո'րն ընդունելի քուէի դնել կը պարտաւորիմ ։

Ժողովը 21 քուէով ընդդէմ 19ի պատգամաւորութեան մը երթալն ընդունելով, որոշեց շարունակել իւր նիստը ։

Ատենապետ փաշան ժողովին հաճութեամբ հրաւիրեց

Յակոբ էֆէնտի Նորատունկեան
Տիգրան » Նուսուֆեան
Յովհաննէս » Ադնաւորեան

իբրև պատգամաւոր 'ի գլխոյ ժողովին ընկերակցիլ Մատթէոս Սրբազանին ներկայ գտնուելու հանգուցելոյն յուղարկաւորութեան, յայտ առնելով միանգամայն թէ երեսփոխաններէն եթէ ուրիշ փափաքողներ ալ կան՝ ազատ են երթալ ։

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Պատրաստ եմ երթալ Սրբազան Պատրիարք Հօր հրամանը կատարելու համար. բայց մեկնելէ առաջ կը խնդրեմ որ թոյլ տաք ինծ երկու խօսք նուիրել հանգուցեալ Այվատեան էֆէնտիի յիշատակին. թոյլ տաք ինծ պարտաւորութիւն մը կատարել և մեր սուգը կրկին ընել Այվատեան էֆէնտիի յիշատակը պատուելով. Այվատեան էֆէնտիի երեսփոխանական պաշտօնին առկախ մնալն առանց պատճառի չէր, նա պատճառաբանեալ հրաժարական մը մատուցած էր, որ յանձնուեցաւ Վարչութեան քննութեանը, սակայն քննութիւնն անկատար մնալով՝ չկրցաւ նա շարունակել իւր պաշտօնը ։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մատթէոս Սըրբազան մեկնելէ առաջ երկու խօսք ընել կուզէ Այվատեան էֆէնտիի յիշատակը պատուելու համար. Դիւանը չկրնար խօսքը զլանալ նմա այսպիսի պարագայի մը մէջ, վասահ ըլլալով միանգամայն որ Սըրբազանն իր զամբանականը ճոխացնելով չ'վշտացներ առաւել մեր սրտերը որ կըսկծալի վիրաւորեալ են ։

Զայս ըսելով Ատենապետ փաշան հրաւիրեց Մատթէոս Սրբազանն 'ի բեմ ։

Սոյն պահուն վերոյիշատակեալ պատգամաւորք և ուրիշ երեսփոխանք ոմանք մեկնեցան ժողովարանէն ։

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Երեսփոխան տեա'րք. ազգային երեսփոխան և Արաբատ լրագրոյ խմբագիր Այվատեան Մատթէոս էֆէնտիի տարաժամ մահն արդէն անցեալ դեկտեմբեր 14ի առաւօտուն ազգին գուժեցաւ. այսօր ալ կը գուժի Ազգային ժողովիս մէջ իմ միջոցաւ ։

Տարաբաղդ Այվատեան ազգային պարք մը կատարած ըլլալով սխալ մեկնուեցաւ և չարաչար դատապարտուելով՝ երկամեայ հիւանդութենէ ետք հանգեաւ 'ի Տէր ։ Սորա մահը կը յուսանք թէ ինքնակամ կառավարութեան վերջին զոհը կըլլայ ։

Այվատեանի յուղարկաւորութեան հանդէսը պատուեցաւ խիստ բազմաթիւ ուղեկիցներէ, և Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք հայրն իր սքանչելի դամբանականին մէջ իրաւամբ անուանեց զնա «ճշմարտութեան, սիրոյ և արդարութեան նահատակ» ։

Տարակոյս չունիմ, երեսփոխան տեարք, թէ դուք ևս մի և նոյն զգացումը կը կրէք Այվատեանի մահուան ցաւալի հանդամանաց վրայ ։ Հարկ չէ ըսել թէ կորովամիտն Այվատեան՝ իր կեանքը մեծ մասամբ ազգային ծառայութեանց նուիրած էր, իբրև դաստիարակ, իբրև խմբագիր, իբրև Թաղական խորհրդոյ անդամ և իբրև երեսփոխան ։ Նորա սկզբունքն էր պաշտպանել ազգային շահերը և դաւանիլ թէ Հայ ազգն ունի այնպիսի մասնաւոր շահեր, որոնք չեն կրնար երբէք համաձայնիլ օտար շահերու հետ ։ Ազգային ժողովս առեւտրութեանց մէջ իր առեւտրունութիւնք կը կենան, մի և նոյն ուղղութեամբ և հաստատամտութեամբ փայլած է և մանաւանդ աւելի փայլած է կաթուղիկոսական խնդրոց մէջ. զի կը դաւանէր թէ Ազգին միութեան և զօրութեան կեդրոնն է Ս. Էջմիածնի մայր աթոռը։ Ճշմարիտ սահմանադրական մ'էր, և Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովոյ անդամ և ատենադպիր, նոյն իսկ տեղեկաբերն էր, բացատրելու համար թէ շատ քիչ բան կայ վերաքննելի նորա մէջ, և եթէ կարելի է համոզել ըզմեզ թէ՝ բնաւ չկայ ։ Ազգային ժողովիս գոյութիւնն ու յարատեւութիւնը հարկաւոր երաշխաւորութիւն կը համարէր սահմանադրական կանոնաւոր ընթացից և ազգային յառաջդիմութեան, ուստի և անոր վրայ մեծ էին իւր դուրգուրանքն՝ որք ծանօթ են արդէն Ազգային ժողովիս։

Այվատեան մեռաւ չորս որբ և գեռափթիթ զաւակ և այրի կին մը թողլով. մեռաւ աղքատ և պարտուց տակ, զոր չէր յաջողեր իւր կենդանութեանը ։ Ազգին կը մնայ ազգային աշխատաւորի մը զաւակները խնամել, որ քաջալերութիւն մ'է ուրիշ աշխատաւորներ յառաջացնելու ։ Եւ ես կը կնքեմ Այվատեանի պատուաւոր յիշատակին համար իմ այս դուզնաքեայ ատենաբանութիւնս, յայտարարելով թէ՝ Այվատեան Մատթէոս իր ազգային պարտքը կատարած ըլլալով, իրաւունք ստացած է Ազգային երեսփոխանական ժողովիս դամբանաց քուէին, զոր կը յուսամ թէ ժողովս յառն ելնելով կը հաչակէ և կաւանդէ պատմութեան։

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ահաւասիկ այս պարագային մէջ մեր երկու կորուսեալ ընկերաց՝ Ալայէկեան և Այվատեան էֆէնտիներուն համար կը հրաւիրեմ երեսփոխան էֆէնտիներն իրենց ցաւը յայտնել յոտն կանգնելով ։

Երեսփոխանք միահամուռ ոտքի ելնելով ցաւակցութիւն յայտնեցին ։

Հետևեալ Բոսալ

ԻԼԱՆ

Ասաւքիրի չահանէ էլպիսէ անպարընտա միւթէրաւքիմ 60 պին գըյէտէն 70 պին գըյէյէ գատար քըրփընթը թարիխը գօնթրաթօտան իթիպարէն պիր հաֆթա զարֆընտա հէյէթը հազըրէսի իլէ անպարը մէզքիւրտէն արընմագ վէ պահասը խիզլիւք գայիմէ 100 գըշլուք նիզամիյէ խազինէսի սուրէթի օլարագ վէրիլէճէկ ... ։

31 մարտ 1877 — 1

Պապը Սէրասքէրի

Նանը Ազիզ խաստանէսի ... 200,000 քըյէ ... 100 լիւք ... 15 ... ։

31 մարտ 1877 — 2

Պապը Սէրասքէրի

Պիրինճի Նիւքեասըլ մաստէն քէօմիւրիւ։
Քանթար
80000 Նանը ազիզ խասթէսի իչին
32000 Ֆէսխանէի ամիրէ իչին
20000 իզմիտ ֆապրիքասը հիւմայուն իչին
16500 Պէզ „ „

148500

Պէհէր քանթարը 11 գրուշ։

Նանը ազիզ խասթէսինէ Ֆէսհանէ վէ իզմիտ վէ պէզ ֆապրիքասը հիւմայունլէրի իչին մուպայեա օլունաճագ պալատէ մուրաքգամ 148500 քանթար պիրինճի Նիւքեասըլ մաստէն քէօմիւրինին պահասը թէսլիմինի միւթէաքիպ վէրիլէճէք օլան մաքպուզ սէնէտլէրի ... 11 գրուշա ... ։

24 մարտ 1877 — 1

Պապը Սէրասքէրի

փամպու քատն մամուլ չատըր քօլանը վէ սայիրէ ։
Քըյէ 51480 քօլան ։
» 2730 նամթա խիլիւի ։
» 1950 հարբ խիլիւի ։
» 390 սէրճ խիփի ։
» 38025 չատըր խիփի ։

94575

Ասաւքիրի Շահանէ էլպիսէ անպարընա մուպայեա օլունաճագ օլան պալատէ մուհարրէր էլ միքտար չատըր քօլանը վէ սայիրէնին պահասը մաքպուզ սէնէտլէրի ... 15 գրուշա ... ։

մի մէջլիսրաշ Ցարի Շուրայի աս-քերիյէ կէյմէյէրի ։
24 մարտ 1877 2
Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ լահմ Թայինա-թընտան պէտէլէն Թէօվիյէսի լազըմ կէլէն մըգտարըն տօգսան իքի սէնէ-սի քեանունի սանիտէն իթիպարէն միւթէահիտի միւսիւ Գուբա Թա-րաֆընտան սիմ մէճիտիյէ եիկիրմի զուրուշ հիսապը իլէ գօնթրաթօ աճ-քեամընտան պուլունմուշ, վէ չէհրը մէզպուրտէն իթիպարէն պէտէլ ալա-ճաքլէր իչիւն միւթէահիտի Թարա-ֆընտան՝ սիմ մէճիտիյէ եիկիրմի զու-րուշա վէրիլէճէկի տէրքեար պուլուն-մուշ իսէ տէ, Թայինաթընը պէտէլէն արզու իտէնլէրէ միւթէահիտ Թա-րաֆընտան պու ֆիյաթ իլէ սիմ մէ-ճիտիյէ վէրիլմէզսէ՝ քէյֆիյէթին Ցա-րը Շուրա Լէվազըմ տայրէսինէ պէ-յան վէ իֆատէ օլունմասը լազըմ կէ-լէճէյի իլան օլունուր ։
14 մարտ 1877
Պապը Սէրասքէրի

Պէհէր սէնէյի ռումիյէ մարտը իպ-Թիտասընտան իթիպարէն՝ Նիզամիյէ անպարլէրինին տէվրի ուսուլ վէ Նի-զամը իգԹիզասընտան պուլունմուշ, վէ իշպու տօգսան իւչ սէնէսի մար-տընըն իպԹիտասը կիւնիւ Նիզամը վէճհիլէ անպարլէրին տէվրինէ միւ-պաշէրէԹ օլունմուշ օլմալը՝ էսհապը Թայինաթըն տօքսան իքի սէնէսին-տէն հէր նէ մըքտար էրզաք վէ սայիր մաթլուպը վար իսէ, այնէն Թայինա-Թը ալմաք իսԹէյէնլէրին տէվր միւտա-տէԹի կէչէր իսէ՝ մաթլուպլէրինին իսԹիհսալի, վէ տէվր միւտատէԹի կէ-չէր իսէ՝ մաթլուպլէրինին պէտէլէն ալաճաքլէրի մալի մէյէրի օլմաք իւզ-րէ իլան օլունուր ։
8 մարտ 1877
Պապը Սէրասքէրի

Մինասեանին Մաղաղան գտնուած ու
ՓԱՆԱՍԷ
կոչուած ցաւի դեղը բոլորովին խօ-տեղէններէ բաղադրուած ըլլալով Թէ ներսէն և Թէ դուրսէն կը գործած-ուի ու զարմանալի ցաւեր ու հիւան-դուԹիւններ շուտով կը բժշկէ, ինչ-պէս որ վարը յիշուած է.
Ամէն տեսակ Բօղի, Ստամոքսի. Մէջքի կամ Աղիքներու ցաւեր. ու նաև Թանչք, Քօլէրա և այլ ամառ-ուան հիւանդուԹիւններ ունեցողնե-րը աս դեղէն խմելու են հետևեալ կերպով, կէս գաւաԹ ջուրի մէջ դիր ապուրի դրգալէն աւելի շաքար, վը-րան լեցուր անուշի դրգալ մը փանա-սէ, աղէկ մը խառնէ ու խմէ։ Կոխոր-դի հիւանդուԹեանց և Ռւսեցքի համար դեղը վերոյիշեալ կերպով պատրաստէ ու ժամը կամ երկու ժա-մը հեղ մը մէկ կամ երկու անուշի դգալ այն բաղադրուԹենէն խմէ։
Յօդացաւի (Ռիւմաթիզմ), Ոտքի ցաւի, Ստամոքսի ու տեսակ տեսակ կռնակի ցաւերու համար դուրսէն փանասէ քսելով աղէկ մը շփելու է։ Ակռայի ցաւի համար քիչ մը բամ-պակ փանասէի մէջ Թաթխելով ցա-ւած ակռային վրայ դնելու է։
Ամէն ատեն երբոր ցաւի մը հա-մար դուրսէն փանասէ քսել հարկ ըլ-լայ, եԹէ քիչիկ մ՚ալ խմուի՝ աւելի շուտ բժշկուԹիւն կըլլայ։
Մարմնոյն այրուած կամ ճմլուած տեղերը բժշկելու համար վտանգը պատահածին պէս փանասէէն վրան աղէկ մը լեցունելու է։ Դանակով եւայլն կտրուած վէրքերը բժշկելու համար արիւնը չի սրբած շուտով մը վէրքը կապելու և կապին վրայէն փանասէ լեցունելու է մինչև որ լաւ մը Թրջի։ փանասէն նաև արեան շրջանը կարգ-ւացընէ ու բոլոր բնուԹիւնը կը զօ-րացունէ։
Այս դեղին օգտակարուԹեանը վրայ երկարօրէն գրել աւելորդ կը համարինք. գործածողները զ՚այն միշտ կը գովեն. ուզողը կրնայ անձամբ փորձել, գինն աժան է։
Կը ծախուի ՄԻՆԱՍԵԱՆ և ԸՆԿԵ-ՐԱՑ Ամերիկեան վաճառատունը որ ՚ի Ղալաթիա կոստանդնուպօլսոյ։
Շինողն է
CURTIS ET BROWN
NEW YORK

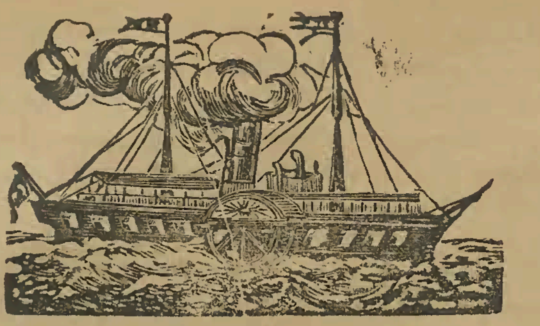

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1877 ԱՊՐԻԼ 1 ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 30

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Բօսֆօրէն Էլնող շոգենաւները

ժամ
12 Եէնիմահալլէէն, Պէյլիքօզ. Թարապ. Եէնիքէօյ. Ըմէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ. Պէշիկ։
12 Արնավուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ.
12 15 Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթաշ.
1 30 Ռ. և Ա. Գավագէն, Մէզարպ. Պէյլիքօզ. Թարապ. Եէ-նիքէօյ, Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտ. Գու-րուչէշմէ, Օրթաք. Պէշիկթաշ։
3 30 Պէյլիքօզ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ։
3 15 Մէզարպ. Պէյլիքօզ. Թարապ. Եէնիք. Ըմէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
5 Եէնիմ. Պէյլիքօզ. Թարապ. Եէնիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Արնավ. Պէյլէրպ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.
6 15 Եէնիմ. Պէյլիքօզ. Թարապ. Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Ռ. և Ա. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Խուսկիւտար։
8 Ա. և Ռ. Գավագէն, Մէզարպ. Պէյլիքօզ. Թարապիա, Եէնիք. Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Արնավուտք. Օրթաքէօյ Պէշիկ։
8 45 Պէյլիքօզ. Թարապ. Պէյքօզ. Ըմէն. Պօյաճ. Պէպէք. Ար-նավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
9 Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խուս։
10 15 Եէնիմ. Պէյլիքօզ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։

Կամարայէն Էլնող շոգենաւները

1 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք Թարապ. Պէյլիքօզ Մէզարպ.
1 15 Գապաթաշ, Խուսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլիքօզ. Եէնիմահ.
3 15 Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ըմէն. Եէնիքէօյ. Թարապ. Պէյլիքօզ. Մէզարպուրնու, Եէնիմահալլէ։
4 15 Խուսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հի-սար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ, Պէյլիքօզ.
5 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյլիքօզ. Մէզ. Ռ. և Ա. Գավաք.
6 30 Խուսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ.
8 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիքօզ Եէնիմահ։
10 15 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Եէնիք. Թարապ. Պէյլիքօզ. Մէզար. Գավագներ։
10 30 Գուզկունճուք, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ, Պէյլիքօզէրէ։
11 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն Ըմէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիքօզ.
11 Գապաթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլ Վանիք. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ։
11 35 Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ.
12 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.

ԽԱՍԳԻՒՅԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Խասքէօյտէն Կամարա.		Կամարայէն Խասքէօյ.	
ժամ	ժամ	ժամ	ժամ
12	6 15	12 15	6 45
12 30	7	12 40	8
1	8 15	1 15	8 30
1 30	8 45 Պէշիքթաշ	1 45	9 5
2	9 20	2 10	9 35
2 30	9 50	2 45	10
3	10 5	3 15	10 25
3 30	10 30	3 45	10 45
4	10 50	4 15	11 10
4 30	11 15	4 50	11 30
5	11 30	5 15 Պշքթ.	11 40
5 35	12	6	12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Խասքէօյտէն Կամարա.		Կամարայէն Խասքէօյ.	
ժամ	ժամ	ժամ	ժամ
12 15	6 15	12 15	6 10
1	7	1	7
1 30	8 15	1 30	8 15
2	8 50 Պէշիքթաշ	2	9
2 40	9 25	2 40	9 30
3 30	10	3 30	10
4	10 30	4	10 35
4 30	11	4 30	11 5
5	11 30	5	11 35
5 45	12	5 30 Պշքթ.	12 5

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը. Բաժանորդագրութեան տեղերն են Ղալաթիա Սանտըքճըլար ճատտէսի թիւ 198, նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը.
Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց սեննակները.
ԻԶՄԻՐ. Սարգիսեան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչօյ էֆ. Նաճարեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Սահակեան աղա Թանկըրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ոսկան-արդեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր բաղալեանեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Ջա-քարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՖՈՔՇԱՆ Ֆէրհատ աղա Ս Ֆէրհատեան
ԵՐԶՆԿԱՑ. Թադէոս աղա Բագրա-տունի.
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Արժ. Տ. Ռուբէն.
Ուրիշ քաղաքներէ սորագրողներ ու-ղղոներն աս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ Լոնտրայէ և Էտինպուրկէ աղահովութեան ընկերութեան Անգ. Լր.	NORTHERN ASSURANCE COMPANY ՆՈՐԹՀԸՐՆ Լոնտրայէ և Էպարտինէ աղահովութեան ընկերութեան Անգ. Լր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 2,000000	Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 3,000000
Վճարեալ դրամագլուխ 250,000	Վճարեալ դրամագլուխ 150,000
Պահեստի դրամ հրդե.	Պահեստի դրամ հրդե.
Հի ճիւղէն գոյացեալ 1,040,744-1,290,744	Հի ճիւղէն գոյացեալ 380,000—530,000
1875ին հրդեհի զուտ հասոյթը 917,178	Զուտ հասոյթ 1875ի 351,000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն,
Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանողներու ինքզինք ներկայացունել,
Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքներու գիւղերը և գաւառները։
Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանցս գրասենեակը Ղալաթիոյ Բէրչէմալէ բազարի մօտ Ալավանէ խան թիւ 3։
Միացեր գործակատար
Վ. Ռ. ՍՈՒՍ